

Nieuw handboek over het beroepsgeheim en zijn kogelvrije vest

.....
Piet Wackie Eysten
oud-algemeen deken
.....

Beroepsgeheim en verschoningsrecht: het zijn onderwerpen die op gezette tijden pennen en tongen in beweging zetten. Niet alleen bij beroepsmatige geheimhouders, zoals advocaten, maar ook aan de borreltafel en in de krant. Het zijn gevoelige onderwerpen, die vooral de aandacht vragen als er iets mis gaat – of mis lijkt te gaan. Een gegijzelde journalist die zijn bron niet wil onthullen; een strafzaak die is vastgelopen omdat bepaalde telefoontaps niet zijn gewist; een inbreuk op het verschoningsrecht (door de Commissie-Van Wijmen tot kernwaarde van ons beroep uitgeroepen) krachtens de WID/Wet MOT en de daarmee samenhangende ‘audits’.

Beroepsgeheim en verschoningsrecht zijn allang geen rustig bezit meer. En dat geldt niet alleen voor advocaten. Bij de andere professionele geheimhouders, zoals medisch hulpverleners, reclaseringsambtenaren, psychologen, geestelijken en vele anderen, is het niet anders. Een handboek dat blijkens de flaptekst is bedoeld ‘voor alle beroepshalve verschoningsgerechtigden in Nederland’ is daarom een welkome aanvulling op de bestaande literatuur.

Het is een verdienste van dit boek dat het zijn weerbarstige onderwerp inleidt met een breed opgezet Algemeen Deel, waarbij niet een bepaalde beroepsgroep als uitgangspunt wordt gekozen. Wilma Duijst noemt, behalve het klassieke kwartet van advocaten, notarissen, artsen en geestelijken, ook journalisten, maatschappelijk werkers, psychologen, belastingadviseurs en hypotheekverstrek-

kers (?), maar er zijn natuurlijk nog meer beroepen die krachtens jurisprudentie of beroepscode, uit hoofde van hun beroep aan een geheimhoudingsplicht zijn gebonden. Dat dit beroepsgeheim lang niet altijd de bescherming geniet van een verschoningsrecht (door de betreurde Quant zo treffend het kogelvrije vest van het beroepsgeheim genoemd), is natuurlijk niets nieuws, maar het wordt in de praktijk (zelfs in de terminologie in het hier besproken boek) weleens uit het oog verloren.

Dat de materie in het Algemeen Deel niet wordt benaderd vanuit een bepaald beroep is een voordeel, omdat het de gelegenheid biedt primair de aandacht te richten op – wat hier genoemd wordt – de ‘intentie en essentie’ van het beroepsgeheim: de bescherming van de privacy van de individuele patiënt/cliënt en, daarmee verbonden, het belang van eenieder bij vrije toegang tot de desbetreffende hulp- of dienstverlenende beroepsgroep. Geen ‘voorrecht’ of ‘privilege’ dus van die beroepsgroep, maar een rechtsbeginsel dat voorwaarde is voor het juist functioneren van de rechtsstaat.

Ten gunste van het leven

Het Bijzondere Deel van dit handboek bestaat uit vier hoofdstukken, die elk gewijd zijn aan één van de klassieke geheimhouders. Het voor advocaten interessantste hoofdstuk is geschreven door Nathalie Fanoy en Floris Bannier, als medewerker respectievelijk hoogleraar verbonden aan de Amsterdamse leerstoel Advocatuur.¹ Het zeer

toegankelijk geschreven hoofdstuk geeft een uitstekend overzicht van de actuele stand van zaken (zo bijvoorbeeld over de voorhands onbeantwoorde vraag naar een verschoningsrecht voor de advocaat-mediator) en gaat discussiepunten niet uit de weg. Zo wordt met veel gevoel voor de praktijk de delicate vraag besproken waar de grens van de geheimhoudingsplicht ligt als tussen de advocaat en zijn cliënt een vriendschappelijke verstandhouding groeit, waardoor wat aan de advocaat wordt ‘toevertrouwd’ niet altijd tot strikt zakelijke aspecten beperkt blijft. Ook komt het ethische dilemma ter sprake dat zich kan voordoen bij de afweging van het belang van de vertrouwelijkheid tegen dat van de waarheidsvinding. Er kan namelijk een ‘zwaarwegend belang’ in het geding zijn dat een schending van de geheimhoudingsplicht zou kunnen rechtvaardigen. ‘Terecht menen velen dat de afweging in geval van leven en dood ten gunste van het leven behoort uit te vallen’, luidt het tamelijk laconieke commentaar.

Een gezamenlijk product van diverse auteurs in één handboek levert ook risico’s op, zoals dubblures, innerlijke tegenstrijdigheden, gebrek aan eenvormigheid bij de verwijzingen en dergelijke. Deze risico’s zijn hier niet helemaal vermeden. Een alerte eindredacteur had nog wel heilzaam werk kunnen verrichten. Maar dit zijn onvolkomenheden die bij een volgende druk gemakkelijk kunnen worden hersteld. En dat zo’n volgende druk er komt, is te hopen, mits dan de actualiteit, die een sterk punt van dit handboek is, gewaarborgd blijft.

.....
¹ Ze schreven samen al eerder in dit blad over het verschoningsrecht (*Advocatenblad* 2006-3, 17 februari 2006, p. 110-114.).

.....
Heiss’ mich nicht reden,
heiss’ mich schweigen,
Denn mein Geheimnis ist mir Pflicht.
.....

(J.W. von Goethe)